

УДК 811.161.1'27

Ю. Й. Бабчук,  
аспірант

(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

**ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ВИГУКІВ  
В ЕМОЦІЙНІЙ СПОНТАННІЙ КОМУНІКАЦІЇ  
(НА МАТЕРІАЛІ ХУДОЖНІХ АНГЛОМОВНИХ ФІЛЬМІВ)**

*У статті йдеться про поняття гендеру, об'єктивується відмінність жіночого та чоловічого мовлення та розглядається реалізація вигуків у ньому. Основний акцент зроблено на розгляді впливу гендерного фактору на емоційну спонтанну комунікацію, особлива увага приділяється гендерним особливостям реалізації вигуків в англомовних художніх фільмах. У статті ми розглядаємо гендерні особливості вербалізації емоцій у спонтанній комунікації за допомогою вигуків, які є найбільш яскравим засобом їх маніфестації.*

На зламі тисячоліть у лінгвістиці став помітним антропоцентричний напрям у дослідженнях, що полягає в розгляді мовних і комунікативних фактів у нерозривному зв'язку з мисленням, свідомістю, пізнанням, культурою, світоглядом як окремого індивідуума, так і мовного колективу, до якого він належить. Прийнятий у лінгвістиці антропоцентричний підхід до мови акцентує увагу на всіх параметрах людської особистості, що відбиваються в мові – основному засобі творення ідентичності. *Гендер*, що трактується як культурно обумовлений і соціально відтворений феномен, є одним із таких параметрів. У сучасному мовознавстві можна яскраво помітити реалізацію гендеру в мовленні, тобто прояву статі в мовній поведінці, та перевагу у використанні мовних засобів чоловіками та жінками [1]. Отже, *актуальність* даної статті визначається потребою здійснення системного дослідження особливостей мовлення чоловіків і жінок в емоційно навантаженій комунікації та його реалізацію за допомогою мовних засобів, а саме – вигуків.

*Метою* статті є дослідження гендерних особливостей реалізації вигуків у спонтанній комунікації (на матеріалі художніх англомовних фільмів).

Призначення терміну "гендер" (від англ. gender – сімейна, родова традиція, зв'язок поколінь) полягає в розмежуванні соціокультурних (gender) та суто біологічних (sex) характеристик чоловіка та жінки як членів певної етнокультурної спільноти [2]. Відмінність між жіночим і чоловічим світоглядами значно впливає на комунікацію, яку неможливо розглядати у відриві від мови, тому що через мову та інші супутні знакові системи виражається світогляд, а, отже, і гендерні особливості [3].

Поняття "гендер" (соціокультурний відповідник статі) пов'язує між собою такі галузі науки як психологія, соціологія, лінгвістика. Саме таке сплетіння різних сфер вивчення цього поняття приваблює науковців [4: 242]. Гендер конструюється через певну систему соціалізації, розподілу праці, прийняті в суспільстві культурні норми, ролі та стереотипи. Гендер – інструмент для розуміння соціальних процесів [5: 374-380].

Гендерні дослідження – досить нові напрями гуманітарної науки, які сьогодні знаходяться в процесі становлення. За словами А. В. Вандишевої, гендерна лінгвістика та гендерні відносини в мовному просторі є одним із найбільш перспективних напрямів [6: 180]. Живе мовлення безпосередньо пов'язане із спілкуванням. З огляду на класичну та сучасну теорію комунікації, слід зазначити що, по-перше, комунікація – засіб, за допомогою якого ми все дізнаємось, а, по-друге, вона завжди має ціннісне навантаження, яке відображає світогляд учасників спілкування. Лорі Арлісс стверджує, що спілкування вважається одночасно і процесом, протягом якого ми вчимося бути чоловіком чи жінкою, і результатом наших спроб відповідати своїй статі. Відмінність між жіночим і чоловічим світоглядами значно впливає на комунікацію, яку неможливо розглядати у відриві від мови, тому що через мову та інші супутні знакові системи виражається світогляд, а, отже, і гендерні особливості [3].

Безумовно, гендерні розбіжності в мовленні не можна назвати універсальними, оскільки використання тих чи інших мовних засобів обумовлене не лише статтю, але й культурним рівнем мовця, його соціальним та професійним статусом (мовленнєва поведінка будь-якої особи вдома, на роботі, в знайомій або не знайомій ситуації різна), комунікативною ситуацією (різна поведінка однієї людини в різноманітних комунікативних ситуаціях отримала назву *переключення коду*) [7]. Вивчення різних культур продемонструвало помилковість у поясненні поведінки чоловіків та жінок лише як біологічної статі, адже риси її поведінки, які проявляють чоловік та жінка в одній культурі можна визначити як нежіночні та відповідно не мужні в іншій культурі [2: 141]. Все ж таки науковці визначають різницю в мовленні чоловіка та жінки в певних комунікативних ситуаціях. Наприклад, О. А. Земська, М. В. Китайгородська та Н. Н. Розанова відмічають, що жінкам притаманна тенденція до гіперболізації експресії (особливо характерна при вираженні оцінних значень), висока концентрація емоційних висловлювань [8]. Жінки більш ніж чоловіки зосереджені на своєму внутрішньому світі, звідси й більше вигуків, які описують почуття, емоції, які характеризують емоційно-психологічний стан жінки [9]. Наприклад:

- Wow. I am impressed that you even remember that.
- So do you guys feel like you were the same as you were back then? (f)
- Well, I know I'm exactly the same [10].

Чоловікам у ході бесіди чи діалогу притаманна вибірковість, оскільки вони намагаються вплинути на слухача цим самим викликати в нього зацікавленість у розмові:

- Well, you know, that's how my people like to handle their business. While your guys are out partying, mine are running routes. Try to make a difference [11].

Дослідження мови в галузі гендерної лінгвістики показують, що мова та мовлення чоловіків характеризується агресивністю, стислістю і демонструють почуття переваги. Мова і мовлення жінок відрізняється м'якістю, поступливістю і емоційністю. Жіноча мова реалізується через конкретні лінгвістичні засоби, наприклад такі вигуки як *oh, well, ah* у порівнянні з чоловічою мовою, яка насичена стверджувальними висловлюваннями. Наприклад:

- I'll bring the car around front and you wrap them up to go?

- Oh, no, no. We take care of everything (f) [11];

- Yeah, well, it was really amazing for us. In high school we used to sneak out and come here all the time (m) [10];

У статті ми розглядаємо гендерні особливості вербалізації емоцій у спонтанній комунікації за допомогою вигуків, які є найбільш яскравим засобом їх маніфестації. Був проведений аналіз використання емотивних вигуків у спонтанній комунікації за допомогою суцільної вибірки. Слід підкреслити, що будь-які особливості використання вигуків для вираження емоцій мовної особистості не можна розглядати як абсолютні маркери чоловічого або жіночого мовлення. Отримані дані лише підтверджують існування чоловічих та жіночих пріоритетів у використанні тих чи інших одиниць лексичного рівня (Горошко 1999; Кирилина 1998, 1999; Табурова 1999; Потапов 2002; Анищенко 2003; Борисова 2003 та ін.).

Можна констатувати існування гендерних переваг у використанні емотивних вигуків у спонтанній комунікації. Далі представлені вигуки, які зустрічаються лише у мовленні чоловіків *ay-i-ay, damn, em, ha-ha, hut, hush, pa-pa-pa* та відповідно лише у мовленні жінок: *ah...em, ay-ay-ay, ha, heh-heh, ho, tsk, yay, uer, uup*. Як видно з попередніх прикладів, у мовленні чоловіків переважали індивідуальні вигуки: *ay-i-ay, damn, em* – по 1-му випадку, *ha-ha* (2 випадки), *hut, hush, pa-pa-pa* – також по одному випадку вживання, а у жінок поодинокі випадки вживання всіх наведених вище вигуків.

Використання таких одиниць в мовленні не ускладнює акта комунікації, а надає висловлюванню яскравості та виразності. Наприклад:

- Imagine what he would have looked like if I had two.

- That's a good icebreaker.

- Whoa! Ho!

- There's the sexiest second grade teacher [12].

При вивченні відмінностей чоловічих і жіночих переваг у використанні емотивних вигуків ми звертали увагу на частоту використання вигуків чоловіками та жінками. Кількісний підрахунок показує, що в розглянутих нами англомовних фільмах, для вираження емоцій чоловіки вживали вигуків 736 разів, а жінки 454 рази.

Процентне співвідношення вживання вигуків обома статями наведено у діаграмі на Рис. 1.

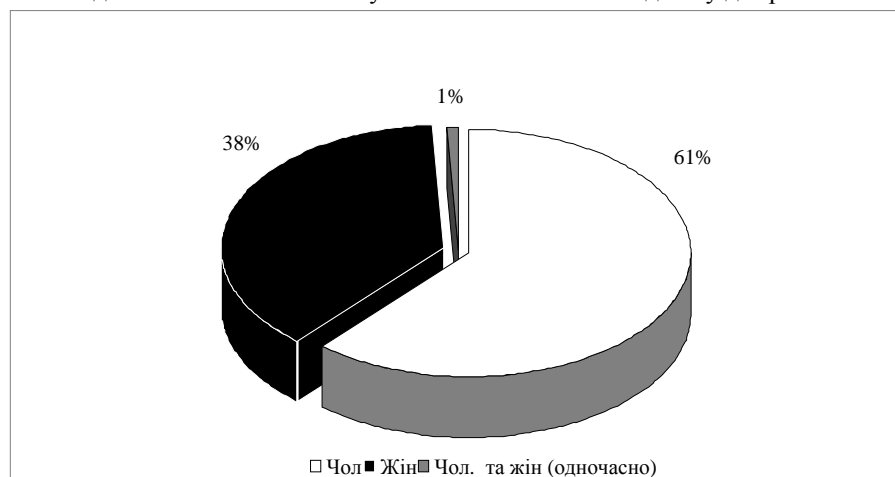
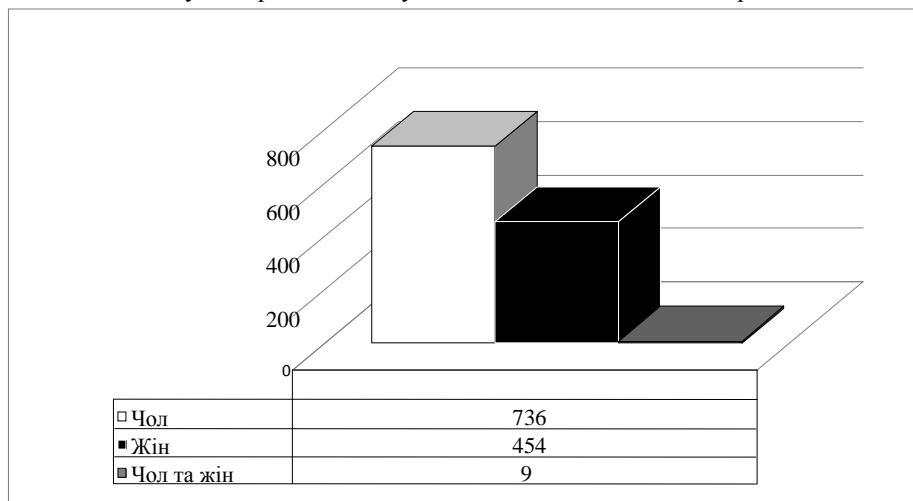


Рис. 1. Частота вживання вигуків.

Відмінності в кількісному використанні вигуків чоловіками та жінками представлено на *Рис. 2.*



*Рис. 2. Вживання вигуків за статтями.*

Відмінності в якісному використанні кожного з емотивних вигуків у мовленні чоловіків та жінок свідчить про те, що чоловіки та жінки частіше використовували вигук *oh*: чоловіки – 198 випадків та 181 випадок вживання спостерігається у жінок. Гендерна варіативність вживання емоційних вигуків продемонстрована на *Рис. 3.*

Такі вигуки як: *aah* (4 випадки), *ah* (10 випадків), *aah* (4 випадки), *ahhh* (1 випадок), *mmm* (1 випадок), *nah* (1 випадок), *ooh* (5 випадків), *shh* (1 випадок), *uh-oh* (2 випадки) частіше можна зустріти в мовленні жінок. Наприклад:

- *Well, I'm the only man you ever had (m)*
- *Oh, I dated Timmy Harrison for four months before I met you (f)*
- *Isn't he a woman now? Aah! (f) [13]*

Слід відзначити, що гендерна диференціація емоційної сфери проявляється як на якісному рівні (в переважній реалізації певних емоцій), так і формально, а саме за допомогою вигуків. Якщо жінки використовують ті чи інші вигуки для вираження своїх почуттів, то чоловіки – навпаки для виклику цих почуттів [9]. Наприклад:

1. *I'm sorry, luv. Ahhh.*  
- *I'm sorry, I said the wrong thing to your mother.*  
- *God, I still get nervous around her (f) [13].*
2. *It's cool that your dad is so into being a grandparent (m)*  
- *Yeah, I guess so. It kinda freaks my mom out (f) [12].*

Загальна кількість вживання вигуків чоловіками та жінками показана у *Табл. 1.*

Таблиця 1.

№	Вигук	Чол.	Жін.	Чол та жін (одночасно)	Разом
1	Oh	198	181	4	383
2	Ooh	4	5	0	9
3	Ohh	0	1	0	1
4	Hoh	0	1	0	1
5	Uh-oh	1	2	0	3
6	Oooh	0	0	1	1
7	Oops	1	0	0	1
8	Yeah	153	79	0	232
9	Well	109	66	0	175
10	Hey	97	20	1	118
11	Uh	45	10	0	55

№	Вигук	Чол.	Жін.	Чол та жін (одночасно)	Разом
12	Huh	9	4	0	13
13	Uh-huh	7	4	0	11
14	Mmm	6	4	0	10
15	Mmm-hmm	11	7	0	18
16	Hmm	15	6	0	21
17	Mm	9	7	0	16
18	Mm-mm	0	1	0	1
19	Ah	4	10	1	15
20	Aah	1	4	0	5
21	Hah	2	0	0	2
22	Ahhh	0	1	0	1
23	Aha	1	0	0	1
24	Nah	0	1	0	1
25	Ow	3	3	0	6
26	Wow	19	13	0	32
27	Aww	1	2	0	3
28	Um	13	2	0	15
29	Whoa	8	3	0	11
30	Whoo	1	0	0	1
31	Whoops	2	0	0	2
32	Ho	0	1	0	1
33	Ha	0	1	0	1
34	Ha-ha	2	0	0	2
35	Heh	3	5	0	8
36	Heh-heh	0	1	0	1
37	Hut	1	0	0	1
38	Shh	2	3	0	5
39	Yo	2	0	0	2
40	Yay	0	1	2	3
41	Yup	0	1	0	1
42	Yep	0	1	0	1
43	Hush	2	0	0	2
44	Tsk	0	1	0	1
45	Ay-ay-ay	0	1	0	1
46	Ay-i-ay	1	0	0	1
47	Em	1	0	0	1
48	Pa, pa, pa	1	0	0	1
49	Ahem	0	1	0	1
50	Damn	1	0	0	1
Разом		736	454	9	1199
Співвідношення		61,4%	37,9%	0,8%	100,0%

Підсумовуючи, слід зазначити, що гендерний фактор впливає на вибір тих чи інших вигуків. Ми проаналізували ряд прикладів на матеріалі художніх англомовних фільмів, які наочно демонструють, що частотність вживання вигуків у чоловіків вища, ніж у жінок. У статті представлено випадки вживання індивідуальних вигуків та визначено, що вигук *oh* є одним з найчастотніших вигуків вживання як серед чоловіків так і серед жінок. Також слід підкреслити той факт, що вигуки *yeah*, *well*, *hey* теж досить часто зустрічаються у спонтанній комунікації обох статей. Так, на них припадає близько 76% від загальної кількості всіх вигуків, які є в досліджуваних матеріалах. Перспективою подальшого дослідження є вивчення окремих вигуків у непідготовленому мовленні.

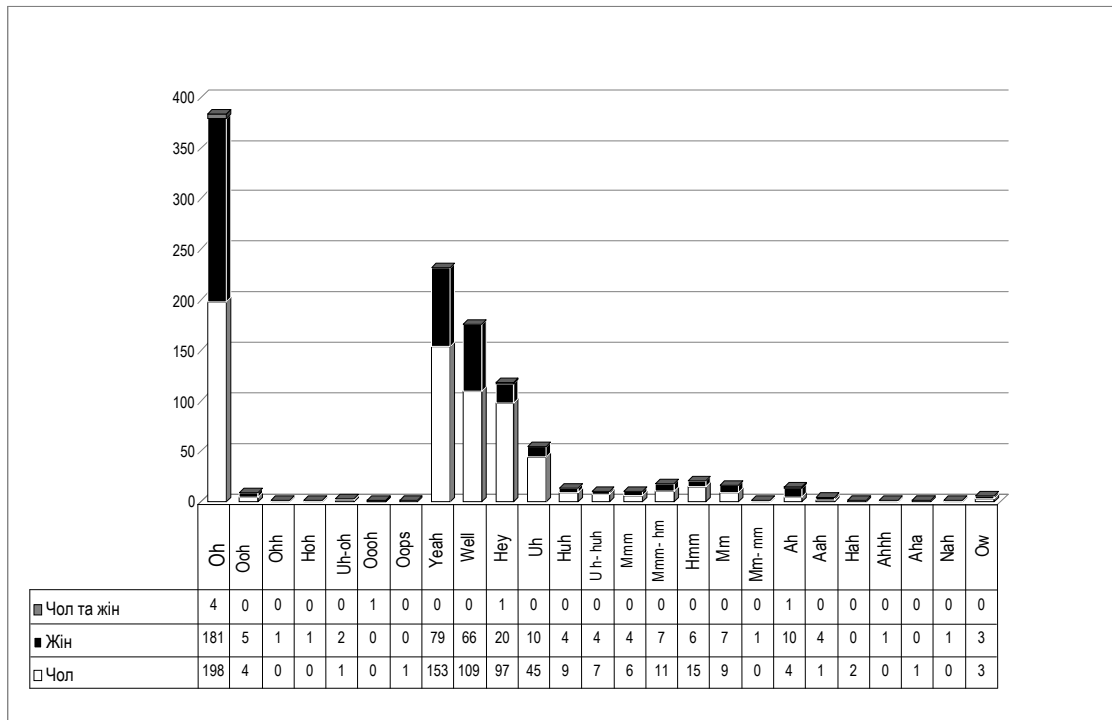


Рис. 3. Вживання вигуків.

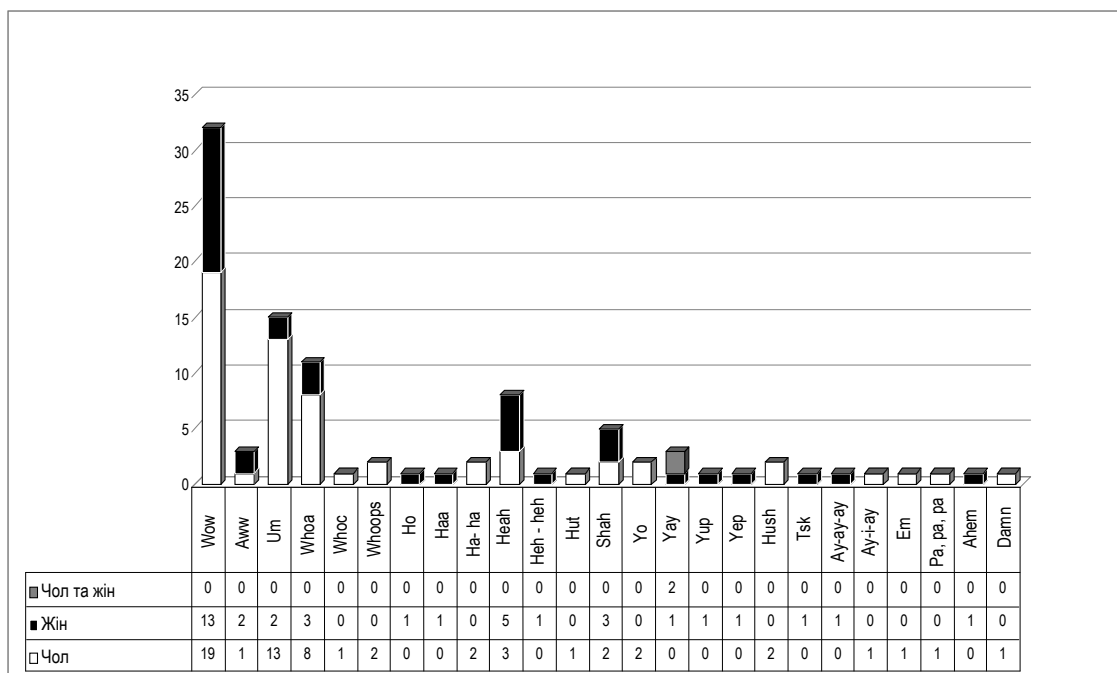


Рис. 3. Вживання вигуків (продовження).

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Богачева М. В. Специфика гендерной дифференциации языковых средств / М. В. Богачева. – Режим доступа: <http://www.nbuu.gov.ua/portal/Natural/Vdpu/Movozn/2008.../8pdf>.
2. Кирилина А. В. Гендерные исследования в зарубежной и российской лингвистике (философский и методологический аспекты) / А. В. Кирилина // *Общественные науки и современность* (ОНС). – 2000. – № 4. – С. 138-141.
3. Никитина А. С. Гендерная лингвистика и коммуникация – интеграционный аспект / А. С. Никитина. – Режим доступа: <http://www.frgf.utmn.ru/last/No10/text 07.htm>.
4. Абрамова Ю. В. Мужское и женское начало в британской паремии / Ю. В. Абрамова // *Вісник Харківського університету ім. В. Н. Каразіна*. – № 567. – Харків, 2002. – С. 282-288.
5. Троицкая О. Г. Некоторые проблемы коммуникации с точки зрения гендерного анализа / О. Г. Троицкая. – Режим доступа: <http://www.isuct.ru/etc/antropos/section/1/troitskaya.htm>.
6. Вандышева А. В. Гендерно ориентированная лексика в языковой картине мира (на материале английского, русского и немецкого языков): дис. ... канд. фил. наук : 10.02.04 / Вандышева Анна Валентиновна. – Ростов – на Дону. – 2007. – 180 с.
7. Словник гендерних термінів. – Режим доступу: <http://www.owl.ru/gender/index.htm>
8. Особенности мужской и женской речи / Земская Е. А., Китайгородская М. А, Розанова Н. Н. // *Русский язык в его функционировании. Коммуникативно-прагматический аспект*. – М.: Наука, 1993. – С. 90-136.
9. Донченко Ю. И. Анализ гендерных особенностей эмоциональных высказываний говорящих (на материале английского языка) / Ю. И. Донченко. – Режим доступа: <http://www.jurnal.org./articles/fild.php>.
10. The Butterfly Effect2. – Режим доступу: <http://www.imdb.com/title/tt0457297/-The-Butterfly-Effect2.html>
11. The Break-Up. – Режим доступу: <http://www.krevedkofilm.ru/film/.../The-Break-Up.html>.
12. Meet the Focker's. – Режим доступу: <http://www.new-kino.net/komedii/2067-znakomstvo-s-fakerami-Meet-The-Fockers.html>.
13. P. S. I Love You. – Режим доступу: <http://www.watch-free.tv/.../watch-PS-I-Love-You-movie-online-free-2007/html>.

Матеріал надійшов до редакції: 01.04. 2010 р.

### ***Бабчук Ю. Й. Гендерные особенности реализации междометий в эмоциональной спонтанной коммуникации (на материале художественных англоязычных фильмов).***

*В статье говорится о понятии гендера, объектируется отличие женской и мужской речи и рассматривается реализация междометий в ней. Основной акцент сделан на рассмотрении влияния гендерного фактора на эмоциональную спонтанную коммуникацию, особое внимание уделяется гендерным особенностям реализации междометий в англоязычных художественных фильмах. В статье мы рассматриваем гендерные особенности вербализации эмоций в спонтанной коммуникации посредством междометий, наиболее ярким средством их манифестации.*

### ***Babchuk Yu. Yo. Gender Characteristics of Interjections in an Emotional Spontaneous Communication (based on English-language feature films).***

*The article describes the concept of gender difference, male and female's speech and considered in the implementation of interjections. The main emphasis is on considering the influence of gender factor on spontaneous emotional communication, emphasis on gender issues in the implementation of exclamations in English films. In this paper we consider the gender characteristics of emotions in verbal communication with spontaneous interjections, which are the most vivid manifestation of their vehicle.*